

KÖZLEKEDÉSBIZTONSÁGI
SZERVEZET
TRANSPORTATION SAFETY
BUREAU

ZÁRÓJELENTÉS

2010-162-4POL

LÉGIKÖZLEKEDÉSI BALESET

Budapest, Óbuda
2010. július 05.

Cessna 172P
HA-JUT

A szakmai vizsgálat célja a légiközlekedési baleset és a repülőesemény okának, körülményeinek feltárása és a hasonló esetek megelőzése érdekében szükséges szakmai intézkedések kezdeményezése, valamint javaslatok megtétele. A szakmai vizsgálatnak semmilyen formában nem célja a vétkesség vagy a felelősség vizsgálata és megállapítása.

Jelen vizsgálatot

- a légiközlekedésről szóló 1995. évi XCVII. törvényben,
- a nemzetközi polgári repülésről Chicagóban, az 1944. évi december hó 7. napján aláírt Egyezmény Függetlenségéről szóló 2007. évi XLVI. törvény mellékletében megjelölt 13. Annexben,
- a légi-, a vasúti és a víziközlekedési balesetek és egyéb közlekedési események szakmai vizsgálatáról szóló 2005. évi CLXXXIV. törvényben (a továbbiakban: Kbt.),
- a légiközlekedési balesetek, a repülőesemények és a légiközlekedési rendellenességek szakmai vizsgálatának szabályairól szóló 123/2005. (XII. 29.) GKM rendeletben foglaltak alapján,
- illetve a Kbt. eltérő rendelkezéseinek hiányában a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény rendelkezéseinek megfelelő alkalmazásával folytatta le a Közlekedésbiztonsági Szervezet.

A Kbt. és a 123/2005. (XII. 29) GKM rendelet együttesen a következő uniós jogi aktusoknak való megfelelést szolgálják:

- a) a Tanács 94/56/EK irányelve (1994. november 21.) a polgári légiközlekedési balesetek és repülőesemények vizsgálatának alapvető elveiről,
- b) az Európai Parlament és a Tanács 2003/42/EK irányelve (2003. június 13.) a polgári repülésben előforduló események jelentéséről.

A Közlekedésbiztonsági Szervezet illetékessége a 278/2006. (XII. 23.) Korm. rendeleten alapul.

Fenti szabályok szerint

- A Közlekedésbiztonsági Szervezetnek a légiközlekedési balesetet és a súlyos repülőeseményt ki kell vizsgálnia.
- A Közlekedésbiztonsági Szervezet mérlegelési jogkörében eljárva kivizsgálhatja azokat a repülőeseményeket, illetve légiközlekedési rendellenességeket, amelyek megítélése szerint más körülmények között közlekedési balesethez vezethettek volna.
- A szakmai vizsgálat független a közlekedési baleset, illetve az egyéb közlekedési esemény kapcsán indult más közigazgatási hatósági, szabálysértési, illetve büntetőeljárástól.
- A szakmai vizsgálat során a hivatkozott jogszabályokon túlmenően az ICAO DOC 6920 és 9756 Légijármű balesetek Kivizsgálási Kézikönyvben foglaltakat kell alkalmazni.
- Jelen Zárójelentés kötelező erővel nem bír, ellene jogorvoslati eljárás nem kezdeményezhető.

A Vizsgálóbizottság tagjaival szemben összeférhetetlenség nem merült fel. A szakmai vizsgálatban résztvevő személyek az adott ügyben indított más eljárásban szakértőként nem járhatnak el.

A Vb köteles megőrizni és más hatóság számára nem köteles hozzáférhetővé tenni a szakmai vizsgálat során tudomására jutott adatot, amely tekintetében az adat birtokosa az adatközlést jogszabály alapján megtagadhatta volna.

Jelen Zárójelentés

alapjául a Vb által készített, a KBSZ főigazgatója által elfogadott és az észrevételek megtétele céljából – rendeletben meghatározott – érintettek számára megküldött Zárójelentés-tervezet szolgált.

A KBSZ főigazgatója értesítette az érintetteket a záró megbeszélés időpontjáról, és arra meghívta az érintett személyeket, szervezeteket.

A 2011. április 05-én megtartott záró megbeszélésen az érintettek egy része megjelent és a Zárójelentés-tervezethez észrevételt tettek. Ezeket az észrevételeket a Vb figyelembe vette a Zárójelentés végleges kialakításában.

ESET ÖSSZEFOGLALÁSA

Eset kategóriája		légiközlekedési baleset
Légijármű	gyártója	Cessna Aircraft Co.
	típusa	Cessna 172P
	felség- és lajstromjele	HA-JUT
	gyári száma	17276445
	tulajdonosa	magánszemély
	üzembentartója	Agro-Aero 2000 Kft. Lásd 1.17 pont.
Eset	napja és időpontja	2010. július 05. 18 óra 24 perc
	helye	Budapest, Óbuda, Taliga utca
Eset kapcsán	elhunytak száma	3
	súlyos sérültek száma	0
Légijármű rongálódásának mértéke		megsemmisült
Lajstromozó állam		Magyar Köztársaság
Lajstromozó hatóság		NKH LI
Gyártást felügyelő hatóság		FAA, USA
Eset helyszíne alapján illetékes kivizsgáló szervezet		KBSZ

Bejelentés, értesítések

A KBSZ ügyeletére az esetet 2010. július 05-én 18 óra 39 perckor a BRFK munkatársa jelentette be.

A KBSZ ügyeletese

- 2010. július 05-én 18 óra 40 perckor jelentette a KBSZ ügyeletes vezetőjének,
- 2010. július 05-én 18 óra 45 perckor tájékoztatta az NKH LI ügyeletesét.

Vizsgálóbizottság

A KBSZ főigazgatója a baleset vizsgálatára 2010. július 05-én az alábbi Vizsgálóbizottságot (továbbiakban Vb) jelölte ki:

vezetője	Bíró Ottó	balesetvizsgáló
tagja	Horváth János	balesetvizsgáló
tagja	Burda Pál	baleseti helyszínelő
tagja	dr. Máté Róbert	orvos szakreferens, pszichiáter szakorvos
tagja	Sárközi Szilárd	meteorológus szakreferens

Az eseményszemle áttekintése

A Vb a bejelentés után a baleset helyszínére ment és megvizsgálta annak helyszínét, a légijármű roncsait. Fényképeket készített és méréseket végzett. Meghallgatta a szemtanúkat, valamint az érdemi információval rendelkező egyéb személyeket. Konzultált a rendőrség, a tűzoltóság jelenlévő tagjaival. Szakértő jelenlétében ismételt megtekintette az elszállított roncsot. A Vb igazságügyi orvos szakértői véleményt is kért.

Az eset rövid áttekintése

A légijármű pilótája két utassal a fedélzetén azért szállt fel, hogy a fedélzetén tartózkodó fényképész légi felvételeket készítsen többek között az óbudai Taliga utcai BMX pályán gyakorlatozó ismerőseikről. A légi felvételek készítését földközeli magasságon végrehajtott forduló manőverekből hajtották végre. Az egyik forduló manőver során a repülőgép kritikus állásszögre került és átesett. Az alacsony magasság miatt a zuhanásból való kivételre nem volt lehetőség, a gép meredeken a földnek csapódott. A pilóta és utasai életüket veszítették. A becsapódás után a roncs kigyulladt. A tüzet a kiérkező tűzoltók oltották el. A repülőgép megsemmisült.

1. TÉNYBELI INFORMÁCIÓK

1.1 Repülés lefolyása

A Vb a repülés lefolyását a szemtanúk elbeszélése és egyéb rendelkezésre álló adatok alapján állapította meg.

A légi jármű pilótája 2010. július 05-én a Farkashegyi repülőtéren tüzelőanyag feltöltése után, helyi idő szerint 18 óra 12 perckor, a 15-ös pályáról szállt fel két utasával a fedélzeten. Repülési tervet nem adott le.

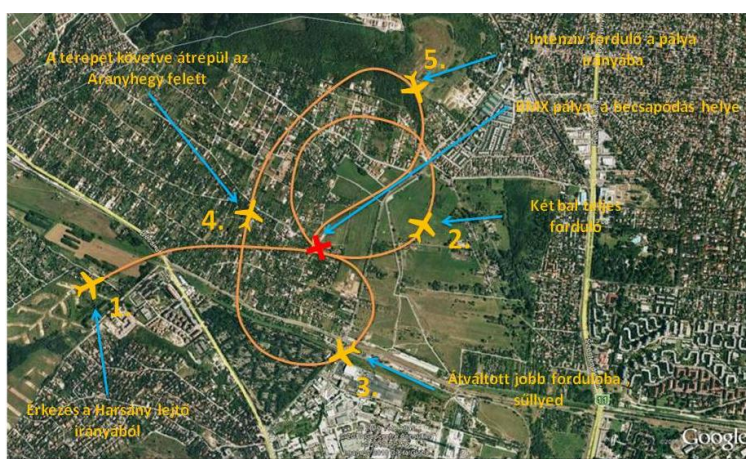
A jobboldali kormány mögött helyet foglaló utas is rendelkezett repülési tapasztalattal. PPL/A szakszolgálati engedélyét 2007-ben szerezte, melynek érvényességét nem hosszabbította meg, az 2009. szeptember 12-én lejárt. Tervezte szakszolgálati engedélyének megújítását. Ennek érdekében korábban két alkalommal is repült oktatóval ezen a repülőgépen. A nagy kihagyások miatt sokat veszíthetett megszerzett rutinjából.

A repülés egyik ismert célja az volt, hogy a fedélzeten a hátsó ülésen helyet foglaló fényképész utas légi felvételeket készítsen az óbudai BMX pályán éppen abban az időben gyakorlatozó ismerőseikről.

A felszállást követően kisorolva a forgalmi körről a pilóta valószínűleg azonnal a célterületre vezető irányra állt, és azt délnyugatról, a Harsány lejtő irányából közelítette meg (1. pozíció). Úgy helyezkedett, hogy az Aranyhegy keleti oldalán bal fordulóban repüljenek el a BMX pálya fölött. Két teljes bal fordulót hajtott így végre kb. 45 fokos bedöntéssel (2. pozíció). Ekkor még a magasfeszültségű villanyoszlopok magassága felett repült. A második bal forduló végrehajtása után kb. 090° fokos irányon a repülőgép átváltott jobb fordulóba (3. pozíció). A forduló során tovább vesztett magasságából és kissé eltávolodott a hegytől déli irányba. Ezt követően északi irányra fordulva az Aranyhegyet földközeli magasságon repülte át, lekövetve annak domborzatát (4. pozíció). Ekkor a magasfeszültségű távvezetékét szemtanúk szerint a vezetékek alatt átrepülve keresztezte. A hegy északi lejtőjének alján éles jobb fordulót hajtott végre és kb. 220 fokos irányra állva közelítette meg a BMX pálya területét (5. pozíció). Ekkor már nem követte a domborzatot, hanem szinte vízszintesen repült. A föld feletti magassága ezzel folyamatosan tovább csökkent azáltal, hogy a terep fokozatosan aláemelkedett.

A BMX pályát északnyugatról kerülte, annak elérésekor terepszint feletti magassága 20 m körüli lehetett. Ekkor nagy bedöntésű bal fordulót kezdett, majd gázt adott. A repülőgép ennek ellenére átesett, és meredeken a földnek csapódott. A becsapódást követően a repülőgép kisvártatva kigyulladt és kiegészett. A pilóta és utasai a helyszínen életüket veszítették. A repülőgép megsemmisült.

A repülőgép valószínűsíthető manővereit és az egyes pozíciókat az 1. ábra mutatja.

1. ábra

1.2 Személyi sérülések

Sérülések	Pilóta	Utás	Egyéb személyek
Halálos	1	2	-
Súlyos	-	-	-
Könnyű	-	-	-
Nem sérült	-	-	

1.3 Légijármű sérülése

A légijármű a légiközlekedési balesetben megsemmisült.

1.4 Egyéb kár

A repülőgép magántulajdonú kertbe csapódott be. A becsapódást közvetlenül megelőzően jobb szárnyával a telken lévő házba vezető elektromos légvezetékkel elszakította, áramkimaradást okozva az épületben.

A tűzoltás és a mentés miatt a kert és a BMX pálya között húzódó drótkerítést kb. 10 m-es szakaszon elbontották, a roncs kiemelése során egy kisebb fát is kivágtak. A kert elhanyagolt volt, nem állt művelés alatt.

Egyéb kárt a vizsgálat befejezéséig a Vb-nek nem hoztak tudomására.

1.5 Személyzet adatai

1.5.1 Légijármű parancsnoka

Kora, állampolgársága, neme		22 éves, magyar, férfi
Szakszolgálati engedélye érvényessége	Szakmai	2011. június 22.
	Egészségügyi	2011. április 25.
	Képesítései	PPL/A
	Jogosításai	nem volt
Repült ideje/felszállások száma	Összesen	kb. 280 óra.
	Megelőző 30 napban	nem ismert
	Megelőző 7 napban	nem ismert
	Megelőző 24 órában	nem ismert
Az érintett típuson összesen		nem ismert

A légijármű parancsnok hajózónaplóját a Vb nem tudta fellelni. Az feltehetően a fedélzeten volt és megsemmisült. Oktatójának elmondása alapján folyamatosan repült. Összes repült ideje 280 óra körülire tehető, CPL képzésre készült.

1.6 Légijármű adatai

1.6.1. Általános adatok

Osztálya	repülőgép
Gyártója	Cessna Aircraft Company, USA
Típusa / altípusa (típuszáma)	Cessna 172 P
Gyártási ideje	1985
Gyártási száma	17276445

Felség és lajstromjele	HA-JUT
Lajstromozó állam	Magyar Köztársaság
Tulajdonosa	magánszemély
Üzembentartója	AGRO AERO 2002 Kft.

1.6.2. Légiakalmasságával kapcsolatos megállapítások

Légiakalmassági bizonyítványának	Száma	LI 00458
	Kiadásának ideje	2007.11.21.
	Érvényességének ideje	2010.11.05.
	Utolsó felülvizsgálat ideje	2009.11.11.
	Bejegyzett korlátozások	nincs

	repült idő	leszállások száma
Gyártás óta	9 991 óra	N.A.
Utolsó nagyjavítás óta	N.A.	N.A.
Utolsó karbantartás óta	06 óra 59 perc	18

A használt tüzelőanyag fajtája: 100 LL repülőbenzin

Maximális felszálló tömeg: 2400 font (1088 kg)

Maximális sebessége: $V_{NE}=160$ csomó

Manőverezési sebessége: $V_A=97$ csomó

Átesési sebessége: $V_s=50$ csomó

A repülőgép rendelkezik figyelemfelhívó berendezéssel, amely a veszélyes állásszögeken történő repülésre figyelmeztet. (Az átesési sebességet megközelítő 5-10 csomó sebesség elérésekor hangjelzéssel figyelmezteti a pilótát, hogy gépe az átesés közelébe került.)

1.6.3 Légi jármű hajtómű adatai:

A motor típusa: Lycoming O320 D2J

Gyártója	Textron Lycoming
Modifikációja	O320 D2J
Gyártási ideje	1981.07.13.
Gyártási száma	L-11521-39A
Beépítési ideje a sárkányba	2001.11.12.

	repült idő
Gyártás óta	9 810 óra 05 perc
Utolsó nagyjavítás óta	1 218 óra 18perc
Utolsó karbantartás óta	06 óra 59 perc

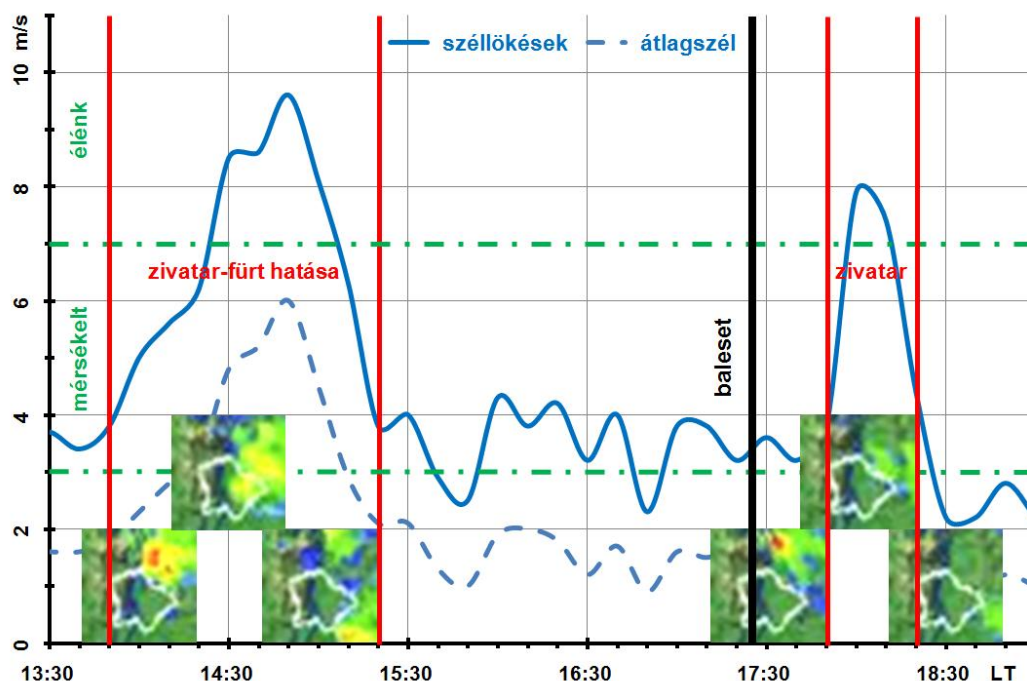
1.7 Meteorológiai adatok

A BMX pályától keleti irányban található völgyben éppen egy modellt repültető szemtanú elmondása szerint abban az időben a völgyben szélcsend uralkodott. Míg a BMX pályán gyakorlatozó biciklisek azt mondták, hogy a pályán szerintük erős szél fúj északkeletről, a Duna felől, méghozzá olyan erős, hogy a veszélyesebb levegőben történő ugrásaikat éppen az erős szél miatt nem hajtották végre. A kb. fél órával a baleset után a térségben repülő szúnyogirtást végző repülőgép pilótája nem érzékelt veszélyes légáramlatokat. Elmondása szerint azonban a turbulencia jelenléte még kis szélesség mellett is megszokott jelenség azon a környéken a dombos területek felett.

A részletes meteorológiai szakvélemény:

A baleset délutánjának időjárása annyiban tért el egy nyugodt nyári napétól, hogy egy közeledő hidegfront hatására beindult a zivatarvegyenység. A többször erősen megnövekvő gomolyfelhőzet árnyékában a levegő az ilyenkor szokottnál enyhébb és füledtebb maradt. A baleset idején talaj közelben $+25^{\circ}\text{C}$ volt, a párateltség a csapadékhullás függvényében 55-75% között alakult. A légmozgás csak zivatar idején, átmenetileg élénkült meg – máskülönben alacsony szinten egész délután gyenge, keleties maradt, a talaj közelében mindössze 1-2 m/s-os. A látásviszonyok kitűnőek voltak, legfeljebb a csapadéksávokban voltak korlátozottak.

A térségben a délután folyamán több kisebb-nagyobb zivatar vonult el a helyszín északkeleti szomszédságában, északnyugatról délkeleti irányba. A helyszínen csapadék a baleset előtt és annak idején nem hullott, zivatarvegyenység nem volt, csak ezek kifutószele érződött. A közelből hiteles, mért széladatokat is állnak rendelkezésre. A helyszíntől 3,5 km-re, keletre, az elvonuló zivatarokhoz közelebb, egy 20 m magasan elhelyezett, a növényzet, ill. a beépítés által már kevésbé zavart szélmérő adatait az 1. számú diagram tartalmazza.

1. sz. diagram

Ebből megállapítható, hogy egy korábbi, nagyobb zivatarfűrt hatására a közelben is voltak élénk szellőkések, 8-10 m/s-osak. Ennek hatása a baleset előtt már két órával lecsengett. A következő, már kisebb zivatar kifutószele pedig csak a baleset után 25 perccel jelentkezett először.

A közöttek időszakban – így a baleset idején is – a szél végig gyenge-mérsékelt maradt, a befúvások is legfeljebb 4 m/s-os, az átlag alig 2 m/s-os volt. A szél iránya keleties, nem a domborzat felőli, vagyis turbulens sem lehetett jelentősen.

1.8 Navigációs berendezések

A navigációs berendezések az esemény lefolyására nem voltak hatással, ezért részletezésük nem szükséges.

1.9 Összeköttetés

A pilóta a felszállás előtt 18 óra 12 perckor a Farkashegyi repülőtéren rádiózott a 125,6 MHz-en, a Farkashegy Infó frekvenciáján. A 15-ös pályára gurulást, és az arról történő felszállását jelentette be. További rádiólevelezés sem a személyzettől, sem légiforgalmi szolgálat részéről a repülőgép vonatkozásában nem került rögzítésre.

A kommunikációs berendezések az esemény lefolyására nem voltak hatással, ezért további részletezésük nem szükséges.

1.10 Repülőtéri adatok

Az indulási repülőtér a Farkashegyi (LHFH) nem nyilvános repülőtér, Budakeszi központjától mintegy 3 km-re délnyugati irányban fekszik. Referenciapontjának koordinátái: N47°29'23" E018°54'37". 1000X200 méteres 15/35 futópályával rendelkezik. Tengerszint feletti magassága: 210 m. Felülete fű. A repülőtér az esemény időpontjában érvényes működési engedéllyel rendelkezett. Engedélyezett forgalom típusa: VFR. A repülőtér egyéb paraméterei az esemény bekövetkezésére nem voltak hatással, ezért további részletezésük nem szükséges.

1.11 Légijármű adatrögzítők

A légijárművön adatrögzítő nem volt, az az érintett légijármű típusra és feladathoz nincs előírva.

1.12 Roncsra és a becsapódásra vonatkozó adatok

A repülőgép az északi szélesség 47°34'32" és keleti hosszúság 019°01'37"-nél csapódott a földnek. (A 2. kép: Légi felvétel a helyszínről 2010.07.06-án 100m magasságról készült.)

2. kép

A helyszínen nem lehetett arra utaló nyomot felfedezni, melyből az következne, hogy a légijárműről a becsapódás előtt alkatrészek váltak volna le. A Vb valószínűnek tartja, hogy minden károsodás és roncsolódás a becsapódáskor, illetve az azt követő tűzben keletkezett. Nem merült fel arra utaló körülmény, hogy a becsapódást megelőzően a repülőgép bármely alkatrésze, vagy szerkezeti eleme meghibásodott volna.

A repülőgép jobb szárnya közvetlenül a becsapódás előtt egy légvezetéket szakított el, amely az utcáról a telek végén álló épülethez vezetett. A vezetékkel történő ütközésnek nem volt szerepe a baleset bekövetkezésében, az közvetlenül a becsapódás előtt már a repülőgép zuhanó helyzetében történt.

A becsapódásnak a talajon okozott nyomaiból, valamint a repülőgép roncs helyzetéből arra lehet következtetni, hogy a repülőgép orral, szinte teljesen függőleges helyzetben, forgó légcsavarral csapódott a ferde, lejtős talajhoz. A becsapódás után nem pattant el, a földbe fúródott légcsavar a becsapódás helyzetében megtartotta. A szárny belépő éle gyűrődött, horpadt, mögötte a lemez szinte egyenletesen rogyott meg. Az orr rész, a motor, a tűzfal, a műszerfal összeroncsolódott, az utasfülke berogyott. A szerkezeti törések következtében a tüzelőanyag rendszer elemei sérülhettek, a benzin folyni kezdett, és a becsapódás után kisvártatva berobbant. A robbanás ereje csekély mértékű volt, az nem vetette szét az utas kabint, és a gép egyéb szerkezeti elemei sem szóródtak szét. A keletkezett tűzben a repülőgép orr része, az utastér, valamint a szárny azon része, ahol a tüzelőanyag tartályok helyezkedtek el, teljesen kiégett. A repülőgép viszonylag épen maradt farok része a géptörzs kiégése után háthelyzetben feküdt a talajra. (3. kép)

3. kép

1.13 Orvosi vizsgálatok adatai

A pilóta repülés előtti pszichofizikai állapotáról adatok nem állnak rendelkezésre.

Repülő orvosi vélemény

A rendelkezésre álló adatok alapján a repülőgép a manővereit kis magasságban hajtotta végre.

Pszichológiailag ez feltételezhetően fokozódó *pszichés feszültséget* indukált.

A fedélzeten a pilóta mellet másik két személy is tartózkodott, a földről a biciklisek is figyelték a manővereket.

Az „*én megjelenítési elmélet*” azt állítja, hogy a mások jelenléte megnöveli az egyén arra irányuló vágyát, hogy önmagáról előnyös képet jelenítsen meg.

Ez *pszichés feszültséget* növelő tényező (stresszor).

A *Társas inhibíció (gátlás)*: a teljesítmény romlása mások jelenlétében. A bonyolult vagy újonnan tanult válaszok általában romlanak együtt cselekvők vagy közönség jelenlétében.

A repülés során a magasságvesztéssel kialakult veszélyes helyzet megoldásához emelkedésre lett volna szükség. E helyett valószínűleg a pilóta a manővert eleve úgy tervezte, hogy a távvezeték előtt elfordul, mert így jó légi felvételek készíthetők a biciklisekről (a *közönség hatása*). Ez a motiváció felülírhatta az adott helyzetben szükséges szakmai döntéshozatalt, ezért születethetett a *hibás döntés*.

A kialakult repülési helyzet megoldása nagy figyelemkoncentrációt, elméleti és gyakorlati tudást igényelt. Ennek a feladatnak a megoldásához a repülőgépvezető *nem rendelkezhetett megfelelő tapasztalattal*.

Az alábbiak együttesen:

- pszichés feszültség,
- társas inhibíció (gátlás),
- hibás döntés,
- tapasztalat hiánya,

mint emberi tényezők játszhattak szerepet a baleset kialakulásában.

A pilóta melletti ülésben helyet foglaló utas szintén rendelkezett kevés repülési rutinnal. Szakszolgálati engedélye azonban lejárt, amelyet megújítani készült. Ez az utas a parancsnok pilóta munkatársa, munkaadója volt. Nemcsak jó munkakapcsolat alakult ki közöttük, hanem jó barátok is voltak.

Nem zárható ki az, hogy a légijármű parancsnok az irányába megengedőbb volt és kérésére a baleset előtt átadhatta neki a repülőgép vezetését. Másrészt felismerhette a repülési veszélyhelyzetet és korrekciós szándékkal a parancsnok pilóta engedélye nélkül beavatkozhatott a repülőgép vezetésébe.

1.14 Tűz

A tűzoltókat, mentőket és a rendőrséget haladéktalanul értesítették. A repülőgép nem azonnal a becsapódáskor gyulladt ki. A becsapódás után a közelben tartózkodók közül többen a roncsokhoz futottak, hogy segítsenek a bajbajutottakon. Amint odaértek, mielőtt bármit is tehettek volna az berobbanva kigyulladt. A heves tűz miatt a mentés nem volt lehetséges. Megpróbálták ugyan a tüzet a közelben lévő víz slaggal és egy kézi tűzoltó készülékkel is eloltani, de nem jártak sikerrel. Azt a 10 percen belül a helyszínre érkező tűzoltók fékezték meg néhány perc alatt.

A tüzet az okozhatta, hogy a becsapódáskor keletkezett szerkezeti károsodások, törések következtében a tüzelőanyag rendszer elemeiből a benzin folyni kezdett, ami egyrészt érintkezve a sérült forró motorral vagy a törött izzó kipufogórendszerrel, berobbant. Másrészt bármely elektromos készülékben,

vezetékben, amely a becsapódáskor sérült, elektromos szikra keletkezhetett, amely ugyancsak berobbanthatta a benzint.

1.15 Túlélés lehetősége

A repülőgépen tartózkodók a becsapódáskor valószínűleg azonnal életüket veszítették. Az utasokat menteni szándékozó BMX kerékpáros elmondása szerint, aki azonnal a roncsához szaladt, a fedélzeten tartózkodók a becsapódás után eszméletlenek, mozdulatlanok voltak, életjelet nem mutattak. A testeknek a roncsból történő kiemelésére a keletkezett tűz miatt nem kerülhetett sor. A baleset nem volt túlélhető.

1.16 Próbák és kísérletek

Próbákat, kísérleteket a Vb nem végeztetett.

1.17 Érintett szervezetek jellemzése

Az üzemeltető AGRO AERO 2000 Repülőgépes Kereskedelmi és Szolgáltató Kft. légi jármű üzemeltetési engedélyének határideje 2010. június 30-án lejárt. A baleset bekövetkezéséig az nem került meghosszabbításra.

1.18 Kiegészítő adatok

A Vb arról is tudomást szerzett, hogy a pilóta kis magasságú manővereket korábban is végrehajtott. Ezt a repülőtéren szóvá is tették neki, azonban ezek az észrevételek hatástalanok maradtak, dokumentálva nem lettek.

1.19 Hasznos vagy hatékony kivizsgálási módszerek

A kivizsgálás során az általánostól eltérő módszerek alkalmazására nem volt szükség.

2. ELEMZÉS

Az elemzés a becsapódás nyomának, a légi jármű roncsának, az időjárás és a környék domborzati sajátosságainak vizsgálatára, valamint a szemtanúk beszámolóira épült.

A pilóta repülése előtt teletankolta repülőgépét tüzelőanyaggal. Három személlyel a fedélzeten és teljes tüzelőanyag feltöltéssel a Cessna 172P az előírt tömeg és súlyponthatárok között üzemelt. A tömege azonban csomag nélkül is mindössze 75 fonttal maradt el a megengedett maximumtól, azaz a repülőgép nehéz volt, kevesebb manőverezési tartalékkal rendelkezett.

Az óbudai BMX gyakorló pálya az Aranyhegy (magassága: 177,6 m) keleti lejtőjén található a Taliga utca jobb oldalának beépítetlen végében. A pálya közepétől délre, 150 méterre, beépített területen merőlegesen keresztezi az utcát egy 120 kV-os nagyfeszültségű távvezeték, amelynek egyik, kb. 30 méter magas oszlopa közvetlenül az utca jobb oldalán áll. A pilóta nem először repült azon terület felett. Előző nap is ott repült repülőgépével és fényképész utasával. Terepismerettel tehát rendelkezett, a közelben lévő magasfeszültségű vezetékről tudott. Azt is tudnia kellett, hiszen sokat repült azon a környéken, hogy a hegyes, völgyes terület fölött turbulens áramlásokkal számolhat még gyenge szél esetén is.

A felszállást követően, kisorolva a forgalmi körről, a pilóta valószínűleg azonnal a BMX pálya felé vezető irányra állt. Azt megközelítve alacsony magasságra süllyedt, figyelmen kívül hagyva a Magyar Köztársaság légterében és repülőterein történő repülések végrehajtásának szabályairól szóló 14/2000. (XI. 14.) KöViM rendelet mellékletének a repülési magasságokra vonatkozó 3.4.1. pontjának előírásait, miszerint:

„3.4.1. A fel- és leszállás eseteit, a munkarepüléseket, az állami légi járművel különleges feladatot végrehajtó, valamint a betegszállítással és életmentéssel kapcsolatos repüléseket kivéve VFR repülés nem végezhető:

- a) városok, települések sűrűn lakott területei és szabadban tartózkodó embercsoportok felett, a légi járműtől, mint középponttól számított 600 m sugarú körön belül található legmagasabb akadály felett 1000 lábnál (300 m) alacsonyabban;
- b) az a) pontban nem meghatározott területek felett 500 láb AGL-nél (150 m) alacsonyabban a föld- vagy vízfelszín felett, kivéve a különleges engedélyhez kötött repüléseket, a ballon repüléseket, valamint a függővitorlázó repüléseket.”

A BMX pálya felett az első két bal forduló végrehajtása során a bedöntések még nem voltak nagyok (kb. 45°), mert azok nagy ívű, nagy sugarú fordulók voltak és a pilóta a nagyfeszültségű oszlopok magassága fölött repült, tehát nem jelentett különös veszélyt az, ha a vezeték fölé került. Vízszintes síkban végrehajtott fordulóban $V_A=97$ csomós sebességnél és 45°-os bedöntésnél a forduló sugara kb. 260 m volt.

A második bal forduló végrehajtása után a repülőgépvezető jobb fordulóba váltott és még lejjebb, földközeli magasságra süllyedt. Miután az Aranyhegyet igen alacsonyan a terepet követve délről- északra átrepülte, annak északi részén intenzív jobb fordulóval a BMX pálya felé vezető kb. 220 fokos irányra állt. Azt közel vízszintes repülésben közelítette meg ezért terepszint feletti magassága folyamatosan csökkent, a domboldal a gép alá emelkedett. A BMX pályát kissé északnyugatról kerülte. Föld feletti magassága mintegy 20 m-re csökkent. Ekkor kezdett nagy bedöntésű, bal fordulóba, amit nagy terhelési többes értéken hajtott végre. A manőver során a repülőgép nagy állásszögre került, ami intenzíven tovább, a kritikusi állásszögig növekedett. Emiatt nagy ütemben veszítette a sebességét, ezért a pilóta növelte a motor teljesítményét. A repülőgép ennek ellenére átesett és meredeken a földhöz csapódott.

A 220 fokos irány megválasztásával és a magassága fokozatos elvesztésével a pilóta kritikus viszonyok közé került, ugyanis repülőgépe útvonalát a BMX pályánál azon az alacsony magasságon terepakadályok zárták el. Jobbról az emelkedő domboldal, balról pedig a távvezeték összetartva zárta el a repülőgép útját. Tehát ha jobbra fordul, a domboldal miatt egyidejűleg emelkednie is kellett volna, ha balra fordul, vagy egyenesen repül akkor pedig a magas távvezeték jelentett akadályt, veszélyt, ami miatt úgyszintén emelkednie kellett volna. Valószínű azonban, hogy a manővert eleve úgy tervezte, hogy intenzív bal fordulással még a távvezeték előtt elfordul és ekkor a nagymértékben bedöntött repülőgépből a fényképész utasa is jó felvételeket készíthet a biciklisokról.

A BMX pálya északi szélé 190 m-re helyezkedik el a távvezetektől. Ez alatt a távolság alatt a repülőgépnek 120 fokot kellett volna elfordulnia, 220 fokos irányról 100 fokos irányra. Ez 110-m-es fordulósugarat feltételez. $V_A=97$ csomó sebességnél ezt vízszintesen, magasságvesztés nélkül, minimum 67 fokos bedöntéssel és $n_y=+2,7$ terhelési többsen kellett végrehajtania. Ekkora n_y értéknél az átesési sebessége a Cessnának már $V_S=83$ csomó. (80 csomó sebességnél ezek az értékek a következők: bedöntés minimum 58° , $n_y=+1,8$, az átesési sebesség ekkor 69 csomó) Ekkora terhelési többsen értéken végrehajtott manőver során a nehéz Cessna nagy tempóban veszítette el a sebességét és nagyon hamar elérte a kritikus állásszöget, majd átesett.

Az olyan repülőgépeknél, amelyek viszonylag kis teljesítményűek, valamint szűk sebességtartományban üzemelnek, ez a jelenség nagyon könnyen előfordulhat. A nagy terhelési többsen miatt megnövekedett indukált ellenállás lényegesen meghaladja a motorteljesítmény által biztosított vonóerőt, ezért a sebesség pillanatok alatt lecsökken, és a szárny kritikus állásszögre kerülve átesik. Ráadásul a megnövekedett terhelési többsen miatt a repülőgép a normál átesési sebességet jelentősen meghaladó sebességeken kerül kritikus állásszögre, és azonnal átesik. A nagy állásszögre figyelmeztető hangjelzés 5-10 csomóval az átesés előtt szólal meg. Ha a sebességvesztés üteme nagy, akkor a pilótának kevés ideje marad a jelenség felismerésére és a helyes korrekció végrehajtására.

A terhelési többsen radikális csökkentésével, majd azt követően a bedöntés csökkentésével hatékonyan megelőzhető a repülőgép átesése.

Földközeli repülésnél azonban a terhelési többsen értékének csökkentésére korlátozott lehetőség adódik, mivel ha csökkentjük az értékét a bedöntés megváltoztatása nélkül a repülőgép süllyedő pályára kerül. (Esetünkben a távvezeték közelsége miatt szűk fordulókat kellett végrehajtani, ezért erre nem volt lehetőség a vezetékekkel történő ütközés elkerülése miatt sem.) Ha azonban a pilóta észlelve a kritikus helyzetet, a bedöntést próbálja meg csökkenteni a csűrőlapok ellentétes oldalra történő kitérésével anélkül, hogy előtte a terhelési többsent, azaz az állásszöget csökkentette volna, akkor a repülőgépe menthetetlenül átesik ráadásul úgy, hogy bedöntését növelve akár a háthelyzetig, is meredeken zuhanni kezd. Ez azért következik be, mert a lefelé kitérített csűrő hatására a forduló belső oldalán lévő szárnyak azon a szakaszon, ahol a csűrő kormány elhelyezkedik, az állásszög még tovább növekszik, és a kritikus értéket túllépve a szárnyak ez a szakasza átesik. A Cessna 172P szárnyvég kialakítása ezt a jelenséget valamelyest csökkenteni hivatott, de nagy csűrő kitérésnél teljesen kiküszöbölni nem tudja.

Áteséskor a túlságosan nagy állásszög hatására a szárny feletti áramlás a szárnyról leválik és turbulens lesz, aminek következtében a felhajtóerő jelentősen lecsökken, a légellenállás viszont megnövekszik. A nagy terhelési többsen értéken bekövetkezett átesésnél a szárnyra billenés (orsózás) és a nagy zuhanási szög kialakulása intenzívebb a megnövekedett aerodinamikai erők miatt, amelyek éppen a $n_y>+1$ terhelési többsen miatt keletkeznek.

A gázadással a felpörgő légcsavar reakciónyomatéka a hossz tengely körüli elfordulást és emiatt az átesést is tovább segítette.

A földközeli északkeleti szél, amelyről a BMX pályán tartózkodók egybehangozón beszámoltak, a repülőgépet a domboldal illetve a távvezeték irányába sodorta, intenzívebb manőverezésre kényszerítve ezzel a pilótát, hogy az akadályokat elkerülje.

A terület fölötti turbulensebb áramlás bár nem jelentősen, de ugyancsak elősegíthette a fenti folyamatot.

A hátsó ülésen helyet foglaló fényképész testhelyzetét hirtelen megváltoztatva kismértékben befolyásolhatta a repülőgép súlyponti helyzetét, amely szerencsétlen esetben ugyancsak elősegíthette annak kritikus helyzetbe kerülését és átesését.

A földközelen nagy terhelési többes értéken végrehajtott manőverezés rendkívüli veszélyét az okozza, hogy a repülőgép nagyon rövid idő alatt eléri a kritikus állásszöveget, majd átesik és a kis magasság miatt nincs lehetőség a zuhanásból történő kivételre. A kritikus állásszög közeli helyzetet csak a kormányok azonnali, harmonikus kezelésével és nagy odafigyeléssel lehet megszüntetni, amely kivitelezése a repülőgép vezetőtől nagy gyakorlatot kíván.

Esetünkben valószínűsíthetően a fentebb említett folyamat játszódott le. Ráadásul a pilóta a manővert viszonylag kis sebességen indította (előfordulhatott, hogy még a repülőgép tömegéhez maximálisan megengedett manőverezési sebesség, a 97 csomó sem volt meg), gázt későn adott, ami a sebességvesztés tempóját még megnövelte. Ezáltal a folyamat idejét, vagyis amíg a szárny a kritikus állásszöveget elérte és átesett, jelentősen lecsökkentette. Ez lehetett az oka annak, hogy a veszélyes állásszögre figyelmeztető hang jelzése ellenére a repülőgép átesett. A pilótának nem maradt ideje sem a jelenség felismerésére sem a helyes korrekció végrehajtására.

A Vb nem zárhatja ki annak a lehetőségét, hogy a jobb oldali kormány mögött helyet foglaló, lejárt pilóta PPL/A szakszolgálati engedéllyel rendelkező utas valamilyen szinten beleavatkozhatott a repülőgép vezetésébe. Ez lehetett tudatos, azaz bejelentve, a repülőgép parancsnok hozzájárulásával már korábban átvette a repülőgép kormányzását, illetve reflexszerű közbeavatkozás is, amit a hirtelen látóterébe kerülő akadály, a távvezeték oszlop, közelsége válthatott ki. A parancsnok pilóta és az utas munkatársak és barátok voltak.

3. KÖVETKEZTETÉSEK

3.1 Eset bekövetkezésével közvetlen összefüggésbe hozható ténybeli megállapítások

A pilóta, a repülőtér rendelkeztek a repülés végrehajtásához szükséges engedélyekkel és jogosításokkal.

Nincs bizonyíték arra vonatkozóan, hogy a légi jármű szerkezete vagy valamely rendszere a baleset előtt meghibásodott volna, és ebből adódó műszaki hiba okozta volna, vagy hozzájárult volna az eset létrejöttéhez.

Az időjárásnak, amely a baleset körzetében valószínűsíthetően földközeli szeles és turbulens volt, nem volt jelentős szerepe, de hozzájárulhatott annak bekövetkezéséhez.

A pilóta rendelkezett megfelelő repülési tapasztalattal, de a földközeli nagy állásszögű manőverezés sajátosságaival nem volt tisztában, vagy annak veszélyét alul értékelte. Mindemellett a repülő orvosi szakvéleményben leírt emberi tényezők együttesen szignifikáns szerepet játszhattak a balesetbe vezető repülési feltételek kialakulásában.

Vb-nek tudomása van arról, hogy a pilóta kis magasságú manővereket korábban is végrehajtott. Ezt a repülőtéren szóvá is tették neki, azonban ezek az észrevételek hatástalanok maradtak, dokumentálva nem lettek.

Pilótával és két utassal a fedélzeten valamint teljes tüzelőanyag feltöltéssel a Cessna 172P az előírt súly és súlyponthatárok között üzemelt. A súlya azonban mindössze 75 fonttal maradt el a megengedett maximumtól, ezért manőverezési tartaléka kevesebb volt a normál felszálló súlyhoz képest, ami megfontoltabb döntéseket és körültekintőbb manőverezést követelt volna meg a pilótától.

A légiközlekedési baleset bekövetkezésének legfőbb oka, hogy a földközeli magasságú, intenzív manőverezés során a pilóta nem ismerte fel, hogy manővere végrehajtása közben repülőgépeinek állásszöge gyorsan és folyamatosan növekedett, az az adott repülési körülmények között nagyon hamar elérte a kritikus értéket és a repülőgép átesett. Ezért az átesést megakadályozó korrekció nem volt megfelelő, vagy elmaradt.

Az átesett és a meredeken dugóhúzóba pördülő gép zuhanásból történő kivételére az alacsony magasság miatt nem volt lehetőség.

3.2 Eset bekövetkezésével közvetetten összefüggésbe hozható ténybeli megállapítások

A légi járművet üzemeltető cég légi jármű üzemeltetési engedélyének határideje 2010. június 30-án lejárt. A baleset bekövetkezéséig az nem került meghosszabbításra.

4. BIZTONSÁGI AJÁNLÁS

A vonatkozó szabályok betartásával az ilyen esetek elkerülhetők, ezért biztonsági ajánlás kiadására nincs szükség.

5. MELLÉKLETEK

1. sz.: Meghatározások és rövidítések

Budapest, 2011. április 29.

Bíró Ottó
Vb vezetője

Horváth János
Vb tagja

Burda Pál
baleseti helyszínelő

---

dr. Máté Róbert
orvos szakreferens

Sárközi Szilárd
meteorológus
szakreferens

1. számú melléklet:**MEGHATÁROZÁSOK ÉS RÖVIDÍTÉSEK**

AGL	Above Ground Level Földfelszín feletti magasság
BMX	Bicycle Moto X=cross Extrém sport kerékpár
BRFK	Budapesti Rendőr- Főkapitányság
CPL	Commercial Pilot Licence Kereskedelmi Pilóta Jogosítvány
FAA	Federal Aviation Administration Szövetségi Légügyi Hivatal
GKM	Gazdasági és Közlekedési Minisztérium
ICAO	International Civil Aviation Organization Nemzetközi Polgári Repülési Szervezet
KBSZ	Közlekedésbiztonsági Szervezet
Kbvt.	A légi-, a vasúti és a víziközlekedési balesetek és egyéb közlekedési események szakmai vizsgálatáról szóló 2005. évi CLXXXIV. törvény
KT	Knots=csomó, repülési sebesség, 1 KT=1,85 km/ó
LHFH	A Farkashegyi repülőtér ICAO kódja
MRSZ	Magyar Repülő Szövetség
NA	Nincs Adat
NKH LI	Nemzeti Közlekedési Hatóság Légiközlekedési Igazgatósága
n_y	Terhelési többes vagy túlterhelés: A felhajtóerő és súlyerő hányadosa
PPL/A	Private Pilot Licence/A Magánpilóta Szakszolgálati Engedély (Repülőgép)
Vb	Vizsgálóbizottság
VFR	Visual Flight Rules Látvarepülési szabályok